

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa T.W. i M.W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 21 lutego 2023 r., I ACa 1204/22,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od pozwanego na rzecz powodów koszty postępowania
kasacyjnego w kwocie 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z
odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w
spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia
od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Legnicy, po rozpoznaniu sprawy z powództwa T.W. i M.W. przeciwko Bank S.A. w W. (dalej: Bank) ustalił, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe E. zawarta przez powodów z pozwanym Bankiem w dniu 28 kwietnia 2008 r. jest nieważna. Apelacja pozwanego Banku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 21 lutego 2023 r. Pozwany wniósł skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania

na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1,2, 3 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie wystąpiły istotne zagadnienie prawne dotyczące znaczenia aneksu do umowy w kontekście udzielenia przez konsumenta zgody na obowiązywania abuzywnych postanowień umownych, dopuszczalności ustalenia treści umowy kredytu (stosunku prawnego) na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy - Prawo wekslowe lub art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. ze wskazanymi w skardze kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie *analogii iuris* lub *analogii legis* wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP, a także kwestii, czy oceniając możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z: (i) dnia zawarcia umowy, (ii) dnia powstania sporu czy (iii) dnia orzekania? Kolejne zagadnienie prawne dotyczy tego, czy w sytuacji, w której bez abuzywnego

postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji, która miałaby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia. Skarżący wskazał także na zagadnienia, czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, znajdujący zastosowanie z mocy prawa (automatycznie) w miejsce abuzywnej klauzuli kursowej określającej sposób ustalenia kursu franka szwajcarskiego, na potrzeby operacji związanych z indeksowaniem przy wypłacie i przy spłacie kredytu oraz czy rozważając unieważnienie umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej na skutek uznania, że postanowienia odsyłające do tabeli kursów (klauzula kursowa) mają charakter niedozwolony należy mieć na względzie wyłącznie oświadczenie kredytobiorcy, czy badać również, czy określone rozstrzygnięcie prowadzi do zrealizowania celu Dyrektywy 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Pozwany powołał się także na potrzebę wykładni przepisów art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie klauzula kursowa określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, tj. klauzula kursowa i klauzula ryzyka walutowego stanowiąca, że wysokość zobowiązań z umowy kredytu zależna jest od zmiennej na przestrzeni obowiązywania umowy wartości waluty obcej.

Skarżący wskazał także na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w zakresie zarzucającym naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 k.p.c. oraz na przyczynę kasacyjną nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. ze względu na wydanie orzeczenia przez Sąd drugiej instancji w składzie sprzecznym z przepisami prawa. Sąd ten rozpoznał sprawę cywilną w składzie jednoosobowym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem,

przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm., dalej: „ustawa COVID.”), co ograniczyło, zdaniem skarżącego, jego prawo jako strony do sprawiedliwego rozpoznania sprawy i nie było konieczne dla ochrony zdrowia publicznego.

Odnosząc się w pierwszym rzędzie do tej ostatniej kwestii, należy podnieść, że w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. (zasada prawna), III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy w powiększonym składzie ustalił, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia, wyjaśniając, że brak tego ograniczenia byłby niepożądany ze społecznego punktu widzenia i prowadziłby do nadwyrężenia powagi władzy sądowniczej oraz wizerunku sądownictwa. Oznacza to, że wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID w okresie do dnia 26 kwietnia 2023 r. włącznie, nie może stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 20 marca 2024 r., II CSKP 2164/22 i z 21 czerwca 2024 r., II CSKP 718/23, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 28 lipca 2023 r., I CSK 4249/22). W sprawie nie wystąpiła zatem powołana przyczyna kasacyjna w postaci nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

W nawiązaniu do pozostałych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie

w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy. Na gruncie drugiej przyczyny kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) rozbieżności w orzecznictwie należy interpretować jako brak zgodności rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy, wykładane lub stosowane w sposób prowadzący do odmiennych - zróżnicowanych albo sprzecznych - orzeczeń albo decyzji procesowych. Wskazując na tę przyczynę kasacyjną, skarżący powinien opisać, na czym polega trudność w interpretacji określonych przepisów prowadząca do niepożądanego wyżej stanu oraz zilustrować swoje twierdzenia przykładami takich rozbieżnych rozstrzygnięć.

Wszystkie sformułowane przez skarżącego wątpliwości prawne zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Sądu Najwyższego. Wskazano w nim, że określenie wysokości świadczenia z tytułu zwrotu kredytu obciążającego konsumenta z odwołaniem do tabel kursów walut obcych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem, narusza równorzędność stron, w związku z czym tego rodzaju postanowienia umowne mają charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., a zatem podlegają kontroli, jeśli nie zostały sformułowane w jednoznaczny sposób (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Postanowienia umowne

są wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, gdy umowa przedstawia w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, umożliwiając konsumentowi orientację, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, co do wpływających dla niego z tej umowy konsekwencji ekonomicznych (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16; z 3 października 2019 r., C-260/18 oraz z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Sąd Najwyższy wyjaśnił już również, że klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa określająca przeliczenie zobowiązań stron (tzw. klauzula spreadowa) - w ramach przyjętego w umowie mechanizmu waloryzacji są ze sobą ściśle powiązane, co ma istotne znaczenie z perspektywy oceny, czy określają one główne świadczenia stron, czy zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a także w płaszczyźnie możliwości utrzymania umowy w mocy, a ich rozszczępienie jest zabiegiem sztucznym (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i dalsze powołane tam orzecznictwo). Oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo, co oznacza, że ocena niedozwolonego charakteru postanowienia nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy - w tym także sposobu stosowania postanowienia umowy w praktyce (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1. poz. 2). Uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne oznacza, że są one - z mocy samego prawa od momentu zawarcia umowy - bezskuteczne (nie wiążą) konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), aczkolwiek strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie, jeśli jest to tylko możliwe. Stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następczo świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. uchwała

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18 i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD, 2021, Nr 2, poz. 20, z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21 i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22). Sąd Najwyższy wypowiedział się także w kwestii, czy bez dotkniętych abuzywnością. klauzul przeliczeniowych, umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej może nadal obowiązywać, wskazując, że wyeliminowanie tych klauzul prowadzi także do upadku klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, co jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Wyłączył dopuszczalność zastąpienia abuzywnych postanowień umownych przepisami dyspozytywnymi lub zwyczajami, przez zastosowanie średniego kursu NBP w oparciu o art. 358 § 2 k.c. lub art. 41 prawa wekslowego, ewentualnie w oparciu o wykładnię umowy przy zastosowaniu art. 65 k.c. (zob. wyroki z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). Wskazał, że jeżeli bez niedozwolonych postanowień umownych umowa nie może obowiązywać, a nie są spełnione przesłanki uzupełnienia luki przez regulację zastępczą i konsument nie wyraził świadomie i swobodnie woli sanowania postanowienia, umowa jest trwale bezskuteczna (nieważna), a podstawą tej nieważności jest art. 58 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21; z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23; z 9 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22). Sąd Najwyższy wypowiedział się także co do znaczenia nowelizacji prawa bankowego dokonanej tak zwaną ustawą antyspreadową czyli ustawą z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984) dla bytu prawnego umów zawartych przed wejściem w życie tej noweli (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22), a

także co do znaczenia art. 111 ust. 1 pkt 4 prawa bankowego oraz art. 24 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim- tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2 (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22).

Powołanie się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej obligowało skarżącego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Należy także przypomnieć, że stosownie do powszechnie aprobowanego w orzecznictwie i nauce prawa poglądu, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać, a zatem skarga będzie podlegać uwzględnieniu przez skład orzekający (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230). Nawet jeśli podzielić zarzuty skarżącego dotyczące nazbyt lakonicznego uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji, to należy podnieść, że w świetle przedstawionych wyżej rozważań prawnych, wspomniane uchybienia nie prowadzą do wniosku o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, stąd orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz powodów, którzy wnieśli w terminie odpowiedź na skargę kasacyjną, rozstrzygnięto na podstawie art.98 i 108 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst: Dz.U. z 2023 r., poz.1964).

Agnieszka Piotrowska

(A.D.)

[a.]